

Jerzy Romanow, Romuald Piwko

Jawor, woj. legnickie, AZP 81-20

Informator Archeologiczny : badania 24, 99-100

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

początku XV wieku, tuż po stwierdzonym pożarze drewnianej siedziby Zarembów. Wykop o wymiarach 3 x 6 m założono wzdłuż ściany północnej, odsłaniając w pierwszej kolejności fundament murowanej wieży. Fundament ten złożony był z dużych i średnich (waga ok. 50 — 5 kg) kamieni narzutowych oraz fragmentów cegieł, których układ sięgał do 2,75 m gł. Tylko do 1,20 m od powierzchni warstwy kamieni i cegieł spojone były zaprawą murarską. Przy okazji tych badań w całości odsłonięto wejście do podpiwniczenia, położone centralnie w stosunku do czworobocznej bryły wieży. Dokonano przy okazji częściowej odkrywki tynku nad łukiem wejścia, odsłaniając przynajmniej dwa różnorodne układy cegieł — najstarszych gotyckich i, jak się na obecnym etapie badań wydaje, z II poł. XVII w. W tym drugim okresie, co zostało już wcześniej w trakcie badań potwierdzone, dokonany został poważny remont gotyckiej architektury wieży. Ściany boczne wejścia zbudowane zostały z kamieni narzutowych i cegły XVII-wiecznej. Piwnica w obecnym stanie została całkowicie zasypana po 1945 roku. Ze względu na bezpieczeństwo zbiorów muzealnych w Skarbczyku, zaniechano dalszej penetracji jej wnętrza. Z tegorocznych badań pochodzą nieliczne materiały ruchome, głównie ceramiczne z okresu od XIII/XIV-XX w.

Materiały z badań przechowywane są w zbiorach Muzeum Regionalnego w Jarocinie.
Badania będą kontynuowane.

**Jawor, woj. legnickie zamek
 AZP 81-20**

**Wojewódzki Konserwator Zabytków
 w Legnicy.**

Badania prowadził dr Jerzy Romanow i mgr Romuald Piwko. Finansował Jaworski Ośrodek Kultury. Dwa sezony badań 1989/90. Zamek średniowieczny.

Zamek usytuowany jest w południowo-zachodniej części młaiścia, na wysokiej skarpie, wyeksponowanej nad doliną rzeki Nysy Szalonej. Obecnie jest to trójskrzydłowa, masywna budowla z wewnętrznym dziedzińcem. Kolejne przebudowy zamku, a szczególnie XIX-wieczna, przystosowująca obiekt do funkcji więzienia, skutecznie zatępiły starsze fazy jego zabudowy. Do naszych czasów z dawnych elementów zabudowy zamku zachowała się średniowieczna piwnica, usytuowana w zachodniej części zamku oraz renesansowa, kwadratowa wieża.

W latach 1989-1990 na terenie zamku przeprowadzono pełnozakresowe badania archeologiczno-architektoniczne, których wynikiem było rozpoznanie najstarszych i kolejnych faz zabudowy zamku.

Faza I zamku z połowy XIII w. stanowi kamienna, prostokątna w planie budowla o wymiarach 7,5 x 8,0 m. Budowla ta — wieża mieszkalna, otoczona była wałem drewniano-ziemnym o bliżej nieokreślonej konstrukcji. Pozostałością tego wału jest gruba warstwa drobnych kamieni, żwiru i gliny, znajdująca się nad humusem pierwotnym, na terenie całego dziedzińca zamkowego.

Faza II — 2 połowa XIII w. Z tą fazą związana jest druga, także kamienna, prostokątna budowla wieżowa o wymiarach 9 x 11 m. Wyższe partie tego obiektu mogły być zbudowane z cegieł. Również w tej fazie funkcjonował wał o konstrukcji drewniano-ziemnej. Wieża fazy I uległa rozbitorce.

Faza III — koniec XIII w. Dawny wał, funkcjonujący w fazach I i II zostaje rozebrany. W jego miejsce powstaje kamienny mur kurtynowy o szerokości 2,20 m. W tym samym czasie również miasto zostaje otoczone murem o takiej samej konstrukcji.

Faza IV — XIV wiek. Likwidacji ulega wieża fazy II. Przy odcinku zachodnim muru kurtynowego wybudowany zostaje prostokątny, podpiwniczony budynek pałacowy. W tym samym czasie, lub nieco później, przy odcinku południowym kurtyny wybudowana zostaje kaplica zamkowa.

Faza V. Renesans, I połowa XVI w. Przy kurtynie wschodniej zamku zbudowane zostaje reprezentacyjne skrzydło pałacowe, jednoprzestrzenne o sklepieniu krzyżowym, wspartym na trzech filarach. W części południowo-zachodniej dziedzińca wzniesiona zostaje wieża oraz przylegająca do niej kaplica. Przy południowo-zachodnim narożu murów kurtynowych wybudowano wydłużoną, półcylindryczną basteję. W trakcie badań stwierdzono, że elewacje zamku od strony dziedzińca dekorowane były sgrafittem.

Faza VI. Druga połowa XVII wieku. Budowa skrzydła przy kurtynie południowej.

Faza VII. Druga połowa XIX w. Przebudowa zamku na więzienie.

Dokumentacja znajduje się u Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Legnicy.

**Jawor, woj. legnickie
 AZP 81-20**

Muzeum Regionalne w Jaworze

Badania prowadził dr Jerzy Romanow i mgr Romuald Piwko. Finansowało Muzeum Regionalne w Jaworze. Zamknięty sezon badań. Studnia

w podziemiach pofranciszkańskiego kościoła klasztornego. Średniowiecze XIV-XV w.

W lutym i marcu 1990 roku na zlecenie Muzeum dokonano eksploracji nawarstwień studni znajdującej się w zespole krypt kościelnych. Istnienie tej studni stwierdzone zostało w trakcie badań archeologiczno-architektonicznych krypt. Studnia znajdowała się we wtórnie wykonanym przejściu między kryptą znajdującą się pod korpusem kościoła a kryptą pod prezbiterium.

Cembrowina studni wykonana została z łamanego kamienia. Jej wewnętrzna średnica w części stropowej wynosiła 1,5 m, natomiast w partii dennej 1,3 m. Grubość ścian cembrowiny sięgała 0,3 m.

W trakcie eksploracji znajdującego się w jej wnętrzu wypełniska uzyskano następujące dane: do głębokości 2,20 m licząc od korony cembrowiny mieliśmy do czynienia z zasypiskiem, powstałym po utracie funkcji przez badany obiekt. Dopiero poniżej stwierdzono istnienie nawarstwień leżących in situ. Mieliśmy tu do czynienia z trzema poziomami użytkowymi. Pierwszy poziom użytkowy, licząc od góry studni znajdował się na głębokości 2,20 do 2,80 m, kolejny zalegał od 3,0 do 3,9 m, zaś ostatni stwierdzono na głębokości 4,45 do 5,40 m. Na tej też głębokości znajdowało się dno obiektu, spoczywające na litej skale. Poziomy użytkowe przedzielone były jałowymi warstwami namulowymi.

We wszystkich trzech poziomach odkryto 45 całych naczyń, ponad 2500 fragmentów ceramiki, fragmenty kilku naczyń szklanych a także drewnianych. Uzyskany materiał zabytkowy jest dość jednorodny chronologicznie. Niemniej wiadomo, że konsekracja kościoła nastąpiła na początku XVI w. (1503), a rozpoczęcie jego budowy, co jest jednoznaczne z zaniechaniem użytkowania studni, nastąpiło pod koniec wieku XV. Biorąc więc pod uwagę stratygrafię samego obiektu, jak i jego położenie w stosunku do kościoła, a także cechy formalne ceramiki oraz naczyń szklanych, studnię możemy datować na wiek XV. Być może dokładniejsza analiza pozwoli przesunąć jej początki na koniec wieku XIV.

Dokumentacja z badań znajduje się u Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Legnicy i w Muzeum Regionalnym w Jaworze.

**Kalisz, Miasto lokacyjne
AZP 66-38**

**Wojewódzki Konserwator Zabytków
w Kaliszu**

Badania prowadził mgr Janusz Tomala. Finansował WKZ w Kaliszu. Pierwszy sezon badań. Baszta „Dorotka” (XIV w.)

Od strony miasta założono wykop o wymiarach 6 x 2 m. Stwierdzono, iż baszta powstała razem z murami Kazimierza Wielkiego, czyli w poł. XIV. Fundamenty jej wzniesiono z kamieni eratycznych łączonych zaprawą wapienną na rzucie prostokąta. W wieku XVI nastąpiła częściowa przebudowa baszty. Od strony miasta wstawiono fundament punktowy. Już w średniowieczu bezpośrednio do murów obronnych dostawione były domy. Odkryto podwalinę pieca ogrzewczego zbudowaną z dwóch warstw cegieł, pomiędzy którymi znajdowały się zgniecione fragmenty naczyń (ponad 1000 fr.). Budynek ten uległ spaleniu, prawdopodobnie w pierwszej połowie XVI w. Po tym fakcie teren przylegający bezpośrednio do baszty „Dorotki” wykorzystano pod cmentarz. Prawdopodobnie w tym okresie przebito w murze furtę.

Ponadto zainwentaryzowano istniejące i odkryte w poprzednich latach relikty murów obronnych. Okazało się, że linia murów w niektórych miejscach była przesuwana. Ponadto stwierdzono niezgodność w przebiegu linii murów w porównaniu z planem A. Politańskiego z 1785 r. (głównie w części wschodniej).

Materiały zabytkowe oraz dokumentacja znajdują się w WKZ w Kaliszu.

Badania będą kontynuowane.

Kozłów, woj. kieleckie

Wojewódzki Ośrodek Archeologiczno-Konserwatorski w Kielcach

Badania prowadził dr Stanisław Kołodziejwski. Finansował WO-AK w Kielcach. Trzeci sezon badań. Relikty obronnej rezydencji Lisów (XIV-XVw.).

Celem badań było rozpoznanie drewnianej zabudowy na terenie centralnego członu obronnej rezydencji. Odpowiednich danych dostarczyły 4 eksplorowane wykopy, zlokalizowane w południowo-wschodnim rejonie założenia. Ich łączna powierzchnia wyniosła 45 m². Z uwagi na znaczne zniszczenie górnych warstw obiektu, trudno na tym etapie dokonać rekonstrukcji odsłoniętych relikwów zabudowy. Prawdopodobnie jeden z odkrytych obiektów pełnił funkcję piwniczki-chłodni. Jej spąg sięgał do głębokości 140 cm w stosunku do ówczesnej powierzchni użytkowej i dochodził do poziomu wód gruntowych. Średnica wkopu, zakreślającego w rzucie poziomym owal, miała w górnych partiach ok. 200 cm, a w spągowych ok. 90 cm. W obrębie obiektu znaleziono bardzo dużą ilość ceramiki.